

СПОРТИВНИЙ КОДЕКС ФРАНЦІЇ ТА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ СПОРТУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Сфера спорту стала невід'ємною частиною сучасного суспільного життя. Постійно актуалізується необхідність оптимізації правового регулювання у сфері спорту, адже давно минули часи, коли здобута спортсменами перемога ґрунтувалась лише на їх фізичній підготовленості та досвіді. Сьогодні змагання проходять не лише на спортивних аренах, але й поступово переміщуються у юридичну площину, де для досягнення успіху необхідна ефективна правова підтримка.

Теоретична актуальність дослідження зумовлена також проблемою виокремлення великих законодавчих масивів у нових сферах правового регулювання в окремі комплексні галузі законодавства. Для обґрунтування необхідності виокремлення спортивного права в окрему галузь законодавства України вельми доцільним є звернення до досвіду країн Європейського Союзу, зокрема Франції, де було прийнято єдиний Спортивний кодекс [1].

Проблематика спортивного права висвітлювалась в працях українських і зарубіжних авторів, зокрема таких як: С. Алексєєв, В. Блажєєв, К. Гусов, Г. Бордюгова, А. Глашев, В. Зуєв, П. Крашенінников, І. Кузнецов, В. Логінов, М. Мічуда, Н. Овчиннікова, А. Пилипенко, Д. Рогачов, А. Сердюков, В. Юткін та інші. Але в українській юриспруденції ця проблема поки що не вирішена. Тому велике значення для вітчизняного законодавця має позитивний досвід зарубіжних країн, де вказаній галузі законодавства приділяється достатня увага. Цим і зумовлений вибір теми дослідження.

Характеризуючи зарубіжний досвід правового регулювання у сфері спорту, варто зазначити, що в більшості випадків зарубіжні країни ґрунтуються на національному законодавстві про спорт та в залежності від політичного та соціально-економічного устрою формують умови для розвитку фізичної культури та спорту. Кожному суспільству притаманна своя національна система функціонування спорту і в залежності від того, наскільки велика роль участі держави в цій системі, залежить стійкість її організаційно-правової структури [2].

Проводячи паралель між спортивним кодексом Франції і нормативно-правовими актами спортивного права України, автором не ставиться завдання відображення недоліків або позитивних рис однієї з порівнюваних сторін, проте звертається увага на доцільність та практичність структурної побудови Спортивного кодексу Франції, який за своїм змістом є доступним та зрозумілим як для осіб, діяльність яких пов'язана з юриспруденцією, так і безпосередньо для самих спортсменів, що у свою чергу відіграє суттєву роль в реалізації своїх прав останніми.

Перед тим як розпочати аналіз вказаного нормативно-правового акта, слід звернути увагу на той факт, що у Франції офіційне оформлення та визнання

будь-якої галузі законодавства проводиться шляхом кодифікації окремо визначеної групи нормативних актів. Під кодексом у свою чергу у Франції розуміють юридичний документ, що об'єднує сукупність законодавчих та регламентуючих приписів, що застосовуються в окремій галузі права.

Історичними передумовами для прийняття Спортивного кодексу Франції були ініціативи Міністерства охорони здоров'я, у справах молоді, спорту і асоціацій Французької Республіки, які у 2004 р. запропонували ідею створення кодифікованого нормативного акта, адже до того часу спортивне законодавство характеризувалось роздробленістю та відсутністю систематизації. Норми щодо фізичної культури та спорту містились у різноманітних державних нормативно-правових актах. Наприклад, в Кодексі про охорону здоров'я було зосереджено норми, які стосувались боротьби з використанням допінгу і питання контролю за здоров'ям спортсменів. Освітнянський кодекс містив норми, присвячені освіті у сфері фізичної культури і спорту, а також передбачав заходи проти комерціалізації діяльності спортивних і оздоровчих установ. Інші законодавчі акти регулювали питання у сфері будівництва спортивних споруд, захисту довкілля, туризму тощо [3, 15–18].

З прийняттям Спортивного кодексу не було створено жодних нових правил, а лише об'єднувались існуючі правові документи цієї галузі права. Разом з тим нормативні акти, які не було включено до кодексу, втратили чинність [4].

Спортивний кодекс Франції складається із 427 статей, які у свою чергу представлені трьома частинами: законодавчою, регламентуючою (декрети) та регламентуючою (постанови), яка присвячена правовому регулюванню на найбільш низькому місцевому рівні [1]. Частина кодексу поділяється на книги, частини книг, глави, розділи та статті.

Передуюча порядковому номеру кожної статті літера «L» означає її законодавчий (Legislative) характер. Перша цифра в позначенні номера статті відповідає номеру книги, друга — частини книги, третя — номеру глави, а четверта — порядковому номеру статті.

Законодавча частина Спортивного кодексу Франції складається з чотирьох книг. Перша книга присвячена організації фізкультурної і спортивної діяльності. Друга книга присвячена регламентації статусу, діяльності, стосунків, прав і обов'язків учасників спортивних стосунків. У третій книзі містяться положення, що відносяться до занять спортом. Четверта книга містить різні додаткові правові положення. Крім того законодавча частина встановлює базові правові приписи та складається виключно з норм, які мають вищу юридичну силу і будь-яка з регламентуючих частин, будь то «Регламентуюча частина — Декрети» чи «Регламентуюча частина — Постанови», не може за своєю юридичною силою зрівнятися з нею, оскільки останні лише об'єднують норми, що мають підзаконний характер та діють переважно на місцевому рівні.

Відповідно до вступної частини кодексу, фізкультурна та спортивна діяльність є національним пріоритетом Франції, вона є важливим елементом виховання, культури, інтеграції і суспільного життя, що сприяють усуненню соціальної, культурної та расової нерівності.

Проводячи паралель із законодавством України, можна помітити низку спільних рис. Так, відповідно до положень Указу Президента України «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» [5], спортивна діяльність є одним з головних напрямів державної політики у сфері фізичної культури та спорту, що реалізується шляхом орієнтування українського суспільства на поетапне формування ефективної моделі розвитку фізичної культури та спорту на демократичних і гуманістичних засадах. В основу вказаної Доктрини покладено ідею задоволення потреб кожного громадянина держави у створенні належних умов для занять фізичною культурою і спортом. Фізична культура як складова загальної культури, суспільними проявами якої є фізичне виховання та масовий спорт, визнана важливим чинником здорового способу життя, профілактики захворювань, організації змістовного дозвілля, формування гуманістичних цінностей та створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини. Спорт в Україні як сфера правового регулювання характеризується змістовною єдністю та охоплює доволі широке коло суспільних відносин, проте відсутність єдиного систематизованого акта унеможливує створення дієвої моделі правового регулювання, яка могла бути зрозумілою для всіх суб'єктів спортивних правовідносин.

Спортивний кодекс Франції, що є комплексним нормативно-правовим актом, вельми детально регулює питання: правового статусу суб'єктів спортивних правовідносин, спортивної підготовки та освіти в галузі фізичної культури і спорту, захисту здоров'я спортсменів і протидії вживанню допінгу, організації занять спортом, обов'язків, пов'язаних із спортивною діяльністю, порядку проведення спортивних заходів і їхнього висвітлення в засобах масової інформації, фінансування і державної підтримки спорту (особливо — масового спорту і спорту вищих досягнень), правопорушень в галузі спорту і відповідальності за їх здійснення.

Українське законодавство, у свою чергу, також регламентує права громадян у сфері фізичної культури і спорту, засади державної політики та управління у цій сфері. [6] Разом з тим у тексті Закону України «Про фізичну культуру і спорт» простежується відсутність конкретики та цілісності. Прикладом тому є саме розмиття поняття «спорт», котре в українському законодавстві визначено як «діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них. Водночас виділено такі напрямки, як дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спорт ветеранів, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, спорт інвалідів тощо» [6, ст. 1]. Вказана дефініція поняття «спорт» є доволі загальною, підтвердженням може вважатися той факт, що законодавцем залишено без уваги визначення параолімпійського та дефолімпійського спорту, які разом віднесені до категорії спорту інвалідів, хоча вказані терміни є широкоживаними в національному законодавстві. Натомість Спортивний кодекс Франції практично позбавлений властивих багатьом вітчиз-

няним нормативним актам у цій сфері декларативності та невизначеності, оскільки складається із чітких правових приписів, водночас пропонуючи механізм їх реалізації.

Спортивний кодекс Франції має міжгалузевий характер і включає норми, які відносяться до конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального, кримінально-процесуального, трудового, фінансового права, тоді як Закон України «Про фізичну культуру і спорт» містить велику кількість статей, що відсилають до галузевого законодавства чи підзаконних актів.

Законодавча частина французького кодексу містить значну кількість норм, що передбачають дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність як фізичних, так і юридичних осіб за порушення його положень. Застосовуються такі види санкцій, як тюремне ув'язнення [1, ст. L 222-6], штраф [1, ст. L 222-7], заборона на заняття певною діяльністю, у тому числі — на участь в спортивних змаганнях [1, ст. L 222-11], заборону на відвідування спортивних заходів [1, ст. L 312-14].

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» особи, винні у порушенні законодавства України у сфері фізичної культури і спорту, несуть цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до закону, проте межі та види покарань вказаним нормативним актом не передбачено взагалі. Відсутність правових норм, які чітко регламентують склад протиправного діяння в українському законодавстві, та меж відповідальності за його вчинення породжує у свою чергу відсутність будь-якого правового регулювання в цій сфері. Проаналізувавши положення Кримінального кодексу України з цього приводу, можна дійти висновку, що згадка про місця для проведення спортивних заходів міститься лише в одному розділі, який передбачає відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин [ст. 307 КК України]. Іншим прикладом є положення ст. 296 КК України, яке передбачає відповідальність за хуліганство, проте дана норма відноситься до спортивної діяльності лише в тому випадку, коли протиправними діями особи буде припинено роботу спортивної установи чи вчинено перешкоди для проведення будь-якої спортивної події [7].

Адміністративна відповідальність, відповідно до статей Кодексу України про адміністративні правопорушення, настає лише у випадках розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у закритих спортивних спорудах, порушення правил навчання карате [8, ст. 85] та в разі порушення правил використання об'єктів тваринного світу, а саме порушення правил спортивного рибальства [8, ст. 196].

Отже, аналіз кримінального та адміністративного законодавства України лише підтвердив факт відсутності чіткого визначення понять злочину та правопорушення у сфері спортивної діяльності, що у свою чергу ускладнює механізм відповідальності за вчинення вказаних протиправних діянь. Спортивний кодекс Франції, зокрема положення його законодавчої частини, встановлює струнку і досить чітку систему розмежування компетенції держави в цілому, адміністративно-територіальних утворень (департаментів і регіонів), ко-

мун (муніципальних утворень), недержавних організацій різних організаційно-правових форм у галузі фізкультурної і спортивної діяльності.

У Франції детально урегульовано статус різних видів спортивних організацій, таких як спортивні асоціації і спортивні товариства, зокрема, особливу увагу приділено шкільним та університетським спортивним асоціаціям, а також спортивним асоціаціям за місцем роботи громадян. Статус цих організацій урегульований відповідно до їхньої суспільної користі та держава надає їм різноманітні пільги. Комерційні спортивні організації виведені в окрему категорію з особливим правовим статусом. Детально визначений правовий статус спортивних федерацій. Визначено правовий статус національного олімпійського і спортивного комітету Франції як представницького і посередницького органу.

Відповідно до норм українського законодавства, зокрема Закону України «Про фізичну культуру і спорт», державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту за сприяння відповідно інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, проте на які саме органи місцевого самоврядування покладено ці обов'язки, не вказано. Крім того, не передбачено механізму взаємодії між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Вказаним законом визначено перелік суб'єктів спортивного права, до якого увійшли: спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри студентського спорту вищих навчальних закладів, фізкультурно-оздоровчі заклади та інші. У більшості випадків фінансування діяльності вказаних суб'єктів здійснюється за рахунок коштів власника, а роль органів державної влади та органів місцевого самоврядування полягає лише в наданні організаційної та методичної допомоги. Правовий статус професійних спортсменів, спортивних агентів, спортивних суддів та інших учасників спортивних правовідносин, а також пільги і гарантії їх соціального захисту ані Законом України «Про фізичну культуру і спорт», ані будь-ким іншим національним нормативним актом у сфері спорту не передбачено взагалі.

Спортивним кодексом Франції детально регламентовано здійснення нагляду за освітньою діяльністю у сфері спорту, що в українському законодавстві взагалі залишено без уваги. Положення Спортивного кодексу Франції детально регулюють питання, пов'язані із протидією допінгу, зокрема, передбачено створення медичних центрів по запобіганню вживанню допінгу, які організують відкриті консультації для осіб, що приймали допінг, або схильних до його застосування. Крім того, передбачено дисциплінарну, адміністративну і кримінальну відповідальність в залежності від вживання допінгу чи його розповсюдження.

Основи протидії допінгу в українському законодавстві натомість передбачені Законом України «Про антидопінговий контроль у спорті» [9, ст. 3], відповідно до положень якого на території України організація та здійснення антидопінгового контролю в спорті проводиться з дотриманням вимог Антидопінго-

вого кодексу Олімпійського руху та покладається на Національний антидопінговий центр з лабораторією антидопінгового контролю у його складі, який створюється Кабінетом Міністрів України.

У разі встановлення факту вживання спортсменом допінгу, до нього, відповідно до вимог Антидопінгового кодексу Олімпійського руху та компетентних органів відповідних спортивних організацій, застосовуються такі санкції: попередження, визнання недійсними спортивних результатів, позбавлення спортивних медалей чи призів, виданих у натуральній або грошовій формі, тимчасова або довічна заборона брати участь у спортивних змаганнях. Застосування будь-яких інших видів відповідальності законодавством України не передбачено.

Отже, на основі вищевикладеного та проаналізувавши французьке законодавство про спорт в його порівнянні із законодавством України, слід відразу ж відмовитись від передчасних висновків про необхідність щось терміново уніфікувати в українському законодавстві на основі рецепції зарубіжного прикладу, адже запозичувати норми Спортивного кодексу Франції в незмінному вигляді є цілком недоречним, проте ідея врахувати позитивний французький досвід при вдосконаленні і подальшій кодифікації вітчизняного законодавства про спорт є вельми змістовною та доречною.

Таким чином, досвід Франції, в частині кодифікації законодавства про спорт, може бути особливо корисний для України з точки зору організаційно-правових форм участі держави в процесі систематизації законодавства у сфері спорту та потребує подальшого ретельного та всебічного дослідження.

Література

1. Code du sport. Paris : Litec, 2008. 1023 p. 427 articles.
2. Юткин В. Индустрия спорта: правовые условия развития [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.bg-znaniic.ru/article.php?nid=4843>. — (станом на 11.03.2011).
3. Пилипенко А. Н. Классификация и систематизация законодательства Франции // Журнал российской права. — 2001. — № 9. — С. 15–18.
4. Образовательный кодекс Франции. Законодательная часть / пер. с фр. О. А. Мандрусова и Г. Ф. Ткач. М. : Статут, 2003. 914 articles.
5. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту : Указ Президента України (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 1505/2005 (1505/2005) від 21.10.2005 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1148%2F2004>. — (станом на 01.09.2011).
6. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 груд. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 4. — Ст. 54.
7. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25–26. — Ст. 447.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Дод. до № 51. Ст. 1122.
9. Про антидопінговий контроль у спорті : Закон України від 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 23. — Ст. 112.

Анотація

Чередник Р. В. Спортивний кодекс Франції та законодавство України у сфері спорту: порівняльно-правовий аналіз. Стаття.

Проблема кодифікації спортивного законодавства України потребує ґрунтовного наукового вивчення та осмислення, в тому числі на основі позитивного досвіду зарубіжних країн. У статті

порівнюється Спортивний кодекс Франції і нормативно-правові акти спортивного права України. Автором висвітлюється необхідність використання позитивного досвіду Франції, в частині кодифікації національного законодавства про спорт, через організаційно-правові форми участі держави в процесі систематизації законодавства у сфері спорту.

Ключові слова: Спортивний кодекс Франції, спортивна діяльність, правове регулювання у сфері спорту, кодифікація, спортивне законодавство України.

Анотація

Чередник Р. В. Спортивный кодекс Франции и законодательство Украины в сфере спорта: сравнительно-правовой анализ. Статья.

Проблема кодификации спортивного законодательства Украины нуждается в обстоятельном научном изучении и осмыслении, в том числе на основе позитивного опыта зарубежных стран. В статье сравнивается Спортивный кодекс Франции с нормативно-правовыми актами спортивного права Украины. Автор раскрывает необходимость использования позитивного опыта Франции, в части кодификации национального законодательства о спорте, через организационно-правовые формы участия государства в процессе систематизации законодательства в сфере спорта.

Ключевые слова: Спортивный кодекс Франции, спортивная деятельность, правовое регулирование в сфере спорта, кодификация, спортивное законодательство Украины.

Summary

Cherednyk R. V. France Sports Code and Sports Legislation of Ukraine: comparative-legal analysis. Article.

The problem of codification in the sports legislation of Ukraine needs the detailed scientific comprehension with involving the positive experience from the legislation of foreign countries. The article compares French and Ukrainian sports legislation. The author tries to pay attention to the necessity of using the positive experience of France in the codification process of the national sports law.

Keywords: France Sports Code, sporting activity, sports legal adjusting, codification, sporting legislation of Ukraine.